O‘ZBEKISTONNING XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN TA’LIM SOHASIDAGI HAMKORLIK MUNOSABATLARI TARIXI

Inomjanov Husniddin Islomjon o'g'li
Namangan International School da Namangan shaxar filialida Tarix va Mamlakatshunoslik fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisda O‘zbekiston mustaqillikka erishganidan keyin xorijiy mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ta’lim sohasidagi aloqalarining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari tarixiy-xronologik yondashuv asosida yoritilgan. Huquqiy asoslar, akademik almashinuv, qo‘shma ta’lim dasturlari hamda xalqaro loyihalarning milliy ta’lim tizimiga ta’siri tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston, xalqaro hamkorlik, ta’lim diplomatiyasi, akademik mobillik, YUNESKO, Erasmus+, qo‘shma ta’lim.

Аннотация. В тезисах рассматриваются этапы становления и развития сотрудничества Узбекистана с зарубежными странами и международными организациями в сфере образования после обретения независимости. Анализируются нормативно-правовые основы, академические обмены, совместные образовательные программы и роль международных проектов.

Ключевые слова: Узбекистан, международное сотрудничество, образовательная дипломатия, академическая мобильность, ЮНЕСКО, Erasmus+, совместное образование.

Abstract. This thesis examines the historical development of Uzbekistan’s educational cooperation with foreign countries and international organizations since independence. It considers the legal framework, academic mobility, joint educational programmes and the contribution of international initiatives to the modernization of national education.

Keywords: Uzbekistan, international cooperation, educational diplomacy, academic mobility, UNESCO, Erasmus+, joint education.

KIRISH

Mustaqillikka erishish O‘zbekiston uchun xalqaro ta’lim munosabatlarini mustaqil tashqi siyosat yo‘nalishi sifatida shakllantirish imkonini berdi. Ta’lim sohasidagi aloqalar dastlab xalqaro huquqiy munosabatlar o‘rnatish, ilg‘or tajribani o‘rganish va mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan bo‘lsa, keyinchalik o‘zaro manfaatli institutsional hamkorlik, akademik mobillik va qo‘shma dasturlargacha kengaydi. Mazkur jarayonni tarixiy bosqichlarga ajratib o‘rganish milliy ta’lim siyosati bilan xalqaro integratsiya o‘rtasidagi bog‘liqlikni ochib beradi.

Tadqiqotning maqsadi — O‘zbekistonning xorijiy davlatlar bilan ta’lim sohasidagi hamkorligi rivojini asosiy normativ hujjatlar va xalqaro tashabbuslar misolida tahlil qilish. Bunda tarixiy-xronologik, qiyosiy va hujjatlarni mazmunan tahlil qilish usullaridan foydalanildi.

ASOSIY QISM

Birinchi bosqich — 1991–2000 yillar. Mustaqillikning dastlabki davrida O‘zbekiston ta’lim tizimida milliy huquqiy asoslarni shakllantirish bilan bir vaqtda xalqaro tuzilmalarga qo‘shilishni

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

boshladi. Mamlakat 1993 yilda YUNESKOga a'zo bo'ldi, 1996 yilda esa tashkilotning O'zbekistondagi vakolatxonasi tashkil etildi. Bu aloqalar pedagog kadrlar salohiyatini oshirish, ta'lim va madaniy merosga oid xalqaro tashabbuslarda ishtirok etish uchun institutsional zamin yaratdi [1].

1997 yil 29 avgustda qabul qilingan «Ta'lim to'g'risida»gi qonun milliy ta'lim tizimining yangilanishida muhim huquqiy qadam bo'ldi. Qonun xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llash mexanizmini ham belgilagani uchun xorijiy hamkorlikka normativ sharoit yaratdi [2]. Shu davrda xorijiy tillarni o'rganish, professor-o'qituvchilarning malakasini oshirish hamda turli mamlakatlar tajribasidan foydalanish ta'limni isloh qilishning amaliy yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Ikkinchi bosqich — 2001–2016 yillar. Ushbu davrda xorijiy universitetlar bilan aloqalar faqat alohida tashriflar yoki qisqa muddatli kurslar doirasidan chiqib, hamkorlik loyihalari va ta'lim dasturlari ko'rinishida institutsionallashdi. Yevropa Ittifoqining ta'lim tashabbuslari o'quv rejalarini modernizatsiya qilish, universitet boshqaruvi va sifatni ta'minlash usullarini rivojlantirishda muhim platforma bo'ldi. Masalan, 2015 yilgi Erasmus+ tanlovi doirasida O'zbekistonning 27 ta oliy ta'lim muassasasi ishtirokida 11 ta salohiyatni oshirish loyihasi tanlangan [3]. Bu ko'rsatkich o'sha davrda mintaqaviy va Yevropa hamkorligi amaliy shaklga ega bo'lganini ko'rsatadi.

Uchinchi bosqich — 2017 yildan keyingi davr. Oliy ta'limni xalqarolashtirish davlat siyosatida yanada faol yo'nalishga aylandi. Xorijiy oliy ta'lim muassasalari filiallari, qo'shma fakultetlar, ikki diplomli dasturlar hamda ta'lim va ilmiy tadqiqotlar sohasidagi sherikliklar kengaytirildi. 2019 yil 8 oktyabrdagi PF–5847-son Farmon bilan tasdiqlangan 2030 yilgacha oliy ta'limni rivojlantirish kontseptsiyasi xalqaro hamkorlikni kengaytirishni strategik vazifalardan biri sifatida belgiladi [4].

2020 yil 23 sentyabrda qabul qilingan yangi «Ta'lim to'g'risida»gi qonunning 67–68-moddalari ta'lim tashkilotlarining xalqaro hamkorligini alohida huquqiy institut sifatida mustahkamladi. Unda qo'shma fakultetlar va laboratoriyalar, ilmiy loyihalar, ta'lim oluvchilar hamda professor-o'qituvchilar almashinuvi, ikki tomonlama diplom dasturlari kabi shakllar nazarda tutilgan [5]. Bu hamkorlikning tasodifiy tashabbuslardan uzoq muddatli huquqiy va institutsional sheriklikka o'tayotganini anglatadi.

Tarixiy tahlil shuni ko'rsatadiki, xalqaro hamkorlik mazmuni ham o'zgardi: ilk bosqichda asosiy e'tibor tashqi tajribani o'zlashtirishga qaratilgan bo'lsa, keyingi davrlarda qo'shma dastur yaratish, ilmiy natijalarni hamkorlikda ishlab chiqish va akademik harakatchanlikni ta'minlash ustuvor bo'ldi. Biroq dasturlar sifati, diplomlarni tan olish, ta'lim tili, xorijiy hamkorlik natijalarining hududlar bo'yicha teng taqsimlanishi va loyihalar barqarorligi kabi masalalar doimiy baholashni talab qiladi.

XULOSA

O'zbekistonning xorijiy mamlakatlar bilan ta'lim sohasidagi hamkorligi uch asosiy tarixiy yo'nalishda rivojlandi: 1990-yillarda xalqaro aloqalar va huquqiy asoslarni barpo etish; 2000–2016 yillarda akademik va loyihaviy hamkorlikni institutsionallashtirish; 2017 yildan keyin esa ta'limni xalqarolashtirishni davlat strategiyasi darajasiga ko'tarish. YUNESKO bilan aloqalar, Erasmus+ loyihalari va milliy qonunchilikdagi yangilanishlar ushbu o'zgarishlarning muhim dalillaridir. Kelgusida hamkorlik natijadorligini faqat shartnomalar soni bilan emas, balki ta'lim sifati, qo'shma ilmiy mahsulot, bitiruvchilar kompetentsiyasi va hududiy qamrov orqali baholash maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. UNESCO. (b. s.). UNESCO Tashkent. https://www.unesco.org/uz/fieldoffice/tashkent
2. O'zbekiston Respublikasi. (1997, 29 avgust). «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun, 464-I-son. https://www.lex.uz/acts/16188

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3. National Erasmus+ Office in Uzbekistan. (2015). 1 Call-2015: Selected projects Capacity Building in Higher Education. https://www.erasmusplus.uz/Information-about-the-projects/Erasmus-plus/call1/index.htm
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019, 8 oktyabr). «O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi PF–5847-son Farmon. https://www.lex.uz/uz/acts/-4545884
5. O'zbekiston Respublikasi. (2020, 23 sentyabr). «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun, O'RQ–637-son. https://www.lex.uz/uz/acts/-5013007

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.